

N:o 105.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1909, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afstående eller upplåtelse i vissa fall af mark från kronoegendomar.

(I. A.)

I en till Riksdagen den 5 mars 1909 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 91) har Kungl. Maj:t under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för tiden intill den 15 maj 1910

dels medgifva, att, då för allmänt ändamål, för hvars tillgodo-seende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kan förpliktas afstå eller upplåta jord eller lägenhet, erfordras, att staten tillhörig mark afstås eller upplåtes, Kungl. Maj:t må äga, utan Riksdagens hörande i hvarje särskildt fall, förordna om markens afstående eller upplåtande;

dels ock besluta:

1:o) att för mark, som sålunda afstås eller upplåtes, lösen eller ersättning skall med nedan angifna undantag utgå efter ty i kungl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är föreskrifvet och till beloppet bestämmas, då jord-område, som skall lösas, är obebyggdt och understiger fem hektar, samt Kungl. Maj:t finner skäligt sådant medgifva, af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet och sökanden, hvar

för sig, utse en och domaren i orten den tredje, samt i annat fall af sådan nämnd, som omförmäles i förenämnda kungl. förordning;

2:o) att i fråga om mark, som är afsedd att användas för framdragande af elektrisk ledning, utom hvad i nyssnämnda förordning stadgas, jämväl föreskrifterna i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skola lända till efterrättelse;

3:o) att, där Kungl. Maj:t lämnat kommun, enskild person eller bolag tillstånd att inom riket anlägga järnväg, Kungl. Maj:t ock må, där så pröfvas lämpligt och utan afseende därå, om för järnvägens anläggning statsbidrag åtnjutes eller icke, ej mindre medgifva, att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller tillhör någon af de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon af de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, hvilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, upplåtes utan särskild ersättning till kronan, än äfven tillåta vederbörande att kostnadsfritt för anläggningen begagna sådana å kronans ägor belägna kalk- och stenbrott jämte grustäkter, som kunna vara disponibla;

4:o) att jämväl i öfrigt, då fråga allenast är om upplåtelse af mark till begagnande för ändamål, som förut nämnts, utan att marken afstås, det må ankomma på Kungl. Maj:t att, där omständigheterna därtill föranleda, medgifva undantag från den under 1:o) angifna regel; samt

5:o) att hvad sålunda stadgats icke har afseende å de i 8 och 12 §§ af lagen den 31 augusti 1907 om stadsplan och tomtindelning berörda fall.

I detta ärende har departementschefen efter gemensam beredning med cheferna från landtförsvars-, civil- och ecklesiastikdepartementen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anfört följande.

»I anledning af Eders Kungl. Maj:ts den 31 januari 1908 till Riksdagen aflåtna proposition och en i ärendet väckt motion beslöt samma års Riksdag att för tiden intill den 15 maj 1909

dels medgifva,

att, då för allmänt ändamål, för hvars tillgodoseende enligt gällande författning enskild man, menighet eller inrättning kunde förpliktas afstå eller upplåta jord eller lägenhet, erfordrades, att staten tillhörig mark afstodes eller upplåtes, Kungl. Maj:t skulle äga, utan Riksdagens hörande i hvarje särskildt fall, förordna om markens afstående eller upplåtande;

dels ock förordna:

1:o) att för mark, som sålunda afstodes eller upplättes, lösen eller ersättning skulle med nedan angifna undantag utgå efter ty i kungl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof vore föreskrivet, och till beloppet bestämmas, då jordområde, som skulle lösas, vore obebyggdt och understege fem hektar, samt Kungl. Maj:t funne skäligt sådant medgifva, af tre gode män, af hvilka Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet och sökanden, hvar för sig, skulle utse en och domaren i orten den tredje, samt i annat fall af sådan nämnd, som omförmäldes i förenämnda kungl. förordning;

2:o) att i fråga om mark, som vore afsedd att användas för framdragande af elektrisk ledning, utom hvad i nyssnämnda förordning stadgades, jämväl föreskrifterna i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skulle lända till efterrättelse;

3:o) att, där Kungl. Maj:t lämnat kommun, enskild person eller bolag tillstånd att inom riket anlägga järnväg, Kungl. Maj:t ock ägde, där så pröfvades lämpligt och utan afseende därå, om för järnvägens anläggning statsbidrag åtnjötes eller icke, ej mindre medgifva, att jord, som stode under kronans omedelbara disposition, upplättes utan någon ersättning, att jord från de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplättna kronoallmänningar upplättes utan annan godtgörelse än ersättning till vederbörande innehafvare för intrång i nyttjanderätten, och att jord från de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, hvilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, upplättes utan annan ersättning än för minskning i arrendatorns brukningsområde under den återstående arrendetiden äfvensom för skada och intrång, än äfven tillåta vederbörande att kostnadsfritt för anläggningen begagna sådana å kronans ägor belägna kalk- och stenbrott jämte grustäcker, som kunde vara disponibla;

4:o) att jämväl i öfrigt, då fråga allenast vore om upplåtelse af mark till begagnande för ändamål, som förut nämnts, utan att marken afstodes, det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att, där omständigheterna därtill föranledde, medgifva undantag från den under 1:o) angifna regel; samt

5:o) att hvad sålunda stadgats icke hade afseende å de i 8 och 12 §§ af lagen den 31 augusti 1907 om stadsplan och tomtindelning berörda fall.

Motsvarande medgifvande synes böra utverkas äfven för tiden efter den 15 nästkommande maj. Emellertid är härvid att märka, att till följd af bestämmelsen i 2 kap. 3 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom kronan icke längre kan i fråga om arrendeaftal, å hvilka nämnda lag är tillämplig, från arrendatorn återtaga mark, som tillhör den utarrenderade egendomen, i annan ordning än som är stadgad i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; och äfven om ändring härutinnan inom den närmaste tiden kommer till stånd, kan uppenbarligen åt en dylik ändring icke gifvas tillbakaverkande kraft. En följd häraf är, att ordalagen under 3:o i andra stycket af Riksdagens förenämnda beslut i viss mån äro missvisande och tarfva en omredigering. Enklast torde denna kunna verkställas så, att det allenast medgifves Kungl. Maj:t att efterskänka de ersättningsanspråk, som må tillkomma kronan. Någon ändring i sak medför uppenbarligen icke en dylik omredigering.»

Utskottet, som icke haft något att erinra i anledning af förevarande framställning, får alltså hemställa,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Stockholm den 20 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.